

UNITAT DIDÀCTICA

estima el valencià **II**

Ring

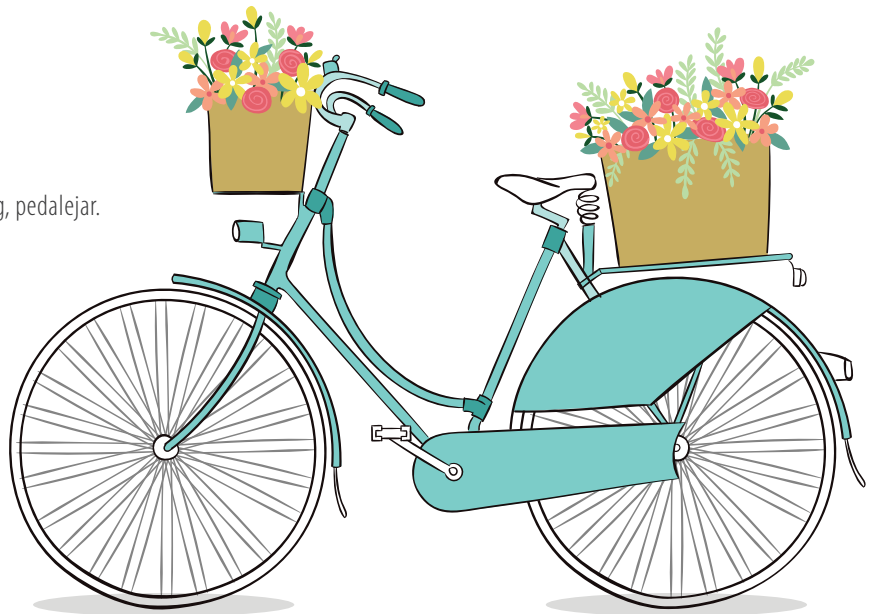
RING

El carril bici és infinit,
el sol es pon allà al final,
les canyes xiulen al canyar,
l'orxata és verda en el xufar.

Vaig amb ma mare pel sender,
el timbre sona cap al tard,
sembla un pardal que cante ring,
hi ha un gafarró en el manillar.

Vaig fent aus, volant dient
me'n vaig fent aus, volant dient...

Mai no deixes de ring, ring, ring, ring, ring, ring, pedalejar.
La vida va, la vida és una *mountain bike*.

ESCOLTEM, PARLEM I LLEGIM

— Feu un rogle en la classe i abans d'escoltar la cançó parleu sobre aquestes qüestions:

- Us agrada anar en bicicleta? Amb qui soleu passejar amb la bici?
- Com és la vostra bicicleta? De quin color?
- Heu fet llargues passejades? O més prompte passejades curtes?
- Quan aneu en bici canteu?
- Quan passegeu en bici us agrada mirar el paisatge?
- En la bici sents l'aire que t'envolta?
- En la bici pares atenció a l'olor de l'ambient?
- Quan vas en bici et fa la impressió que estàs volant?

— Escolteu la cançó.

— Feu una posada en comú grupal i expresseu oralment què us suggereix la música i què penseu del que diu la lletra.

- Quines emocions us genera la cançó.
- El que expressa la cançó s'assembla al que et passa a tu quan vas en bici?
- És una cançó trista o alegre? Per què?
- El fet d'anar en bici us transmet la sensació de llibertat?
- Penseu que la cançó també expressa llibertat?

— Conteu al grup alguna anècdota d'un passeig en bicicleta.

— Encercla l'emoció que t'ha generat:

tristesia

alegria

soledat

esperança

llibertat

— Jogueu amb el text:

★ De manera individual o en petits grups, llegiu el poema/cançó.

- Amb alegria
- Amb ràbia
- Ploriquejant
- Amb timidesa
- Cantant
- Amb por
- Amb amor

★★ Cançó en espill.

- Organitzeu-vos en classe per parelles.
- Escolteu la cançó. Una de les persones de la parella (A) representarà amb gestos, veu i moviment el que va dient la cançó i l'altra, B, li farà d'espill. Quan acabe la cançó, torneu a jugar tot intercanviant els rols.
- A partir d'ací, podeu seguir jugant i afegir complicació al joc: canviar un espill per ser l'ombra -i situar-vos-hi darrere-, cantar la cançó i crear una coreografia...

COMPRENEM, EXPRESSEM I INVESTIGUEM

— Coneixes totes les paraules de la cançó? En cas de dubte, pregunta a la mestra o al mestre o busca-les al diccionari.

— D'aquests versos, quin creus que serveix de missatge de la cançó?

- "Mai no deixes de pedalejar"
- "Me'n vaig fent aus"
- "El carril bici és infinit"

— Per què?

— Contesta:

Qui porta la bici?

Amb qui passeja?

- Amb la mare
- Amb la mestra
- Amb un amic

Per on passeja? Marca la imatge que més s'aproxime al paisatge descrit:

Quina d'aquestes paraules **no** significa *cap al tard*?

- Capvespre
- Crepuscle
- Matinada
- Horabaixa

Un *pardal* és...

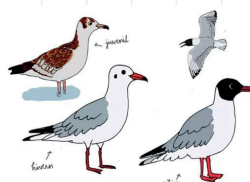
- Un gos
- Un ocell
- Una egua
- Un conill

Un *gafarró* és...

- Un ocell cantaire mediterrani molt cantador que viu a llocs habitats. Està emparentat amb el canaris.
- Un ocell rapinyaire gran amb bec ganxut i fort. Molt caçador.
- Un ocell marí de color blanc, gris i negre que viu a la costa marina.

— Escribeu davall de les imatges el nom dels ocells als quals corresponen les definicions anteriors:

— El gafarró és un ocell molt estimat en la Mediterrània perquè viu per tot arreu, en zones boscoses i en llocs habitats, als parcs o als jardins. Hi ha qui li diu l'ocell orquestra perquè canta molt. Aquesta relació amb les persones queda reflectida en el llenguatge:

- Quan el gafarró fa el niu, ja som a l'estiu.
- Menut com un gafarró.
- Ser un garrafó: ser una persona inexperta.

En parelles, inventeu una frase feta amb "gafarró" i il·lustreu-la:

— Descriu una cosa o una persona per comparació i després substitueix els elements comparatius per afirmacions. Per exemple:

El Carles és xarraire com un gafarró.

El Carles és com un gafarró.

El Carles és un gafarró.

Amb aquest joc el que fas és crear **metàfores**. Com veus, una metàfora consisteix a comparar dues coses, A i B, però sense un nexa d'unió.

— Practica un poc més i identifica els dos elements de cadascuna de les tres metàfores d'aquest poema de Pilar Arnal:

El sol és mitja lluna
els núvols cotó-en-pèl
i les estrelles són perles
que s'engronsen en el cel

A:

B:

A:

B:

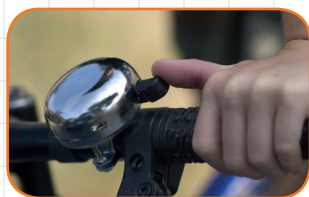
A:

B:

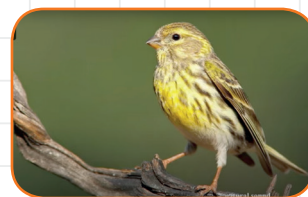
El vers "Hi ha un gafarró en el manillar" és una **metàfora** que posa en relació dos elements: el timbre d'una bicicleta i un ocell cantaire.

Explica en què s'assemblen els dos elements.

Potser t'ajudarà escoltar com canta un gafarró: entra en SIOC: <http://www.sioc.cat/fitxa.php?sp=SERSER> i para l'orella!

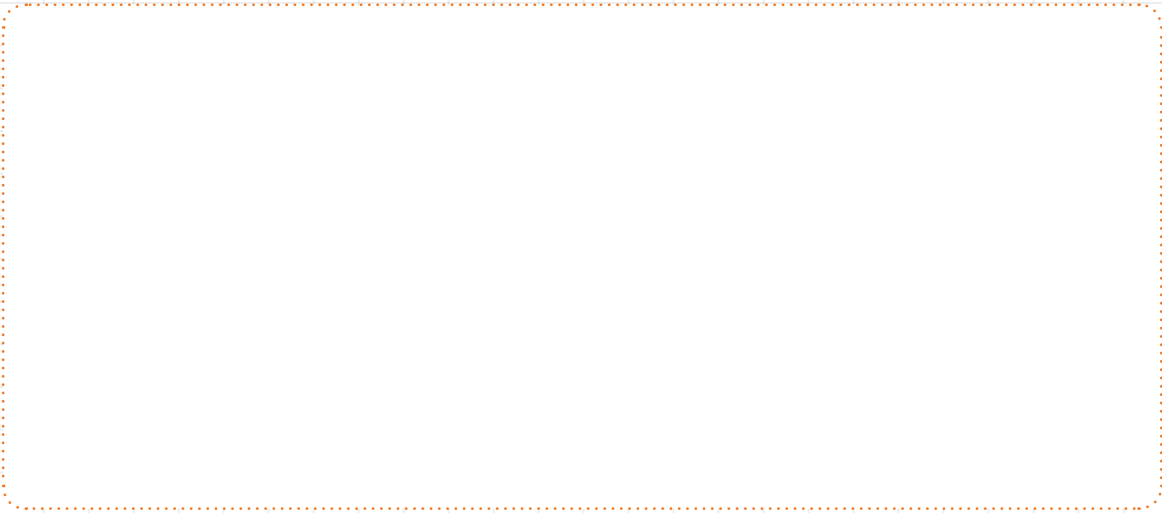
Dan Bailey 519-893-0295 Canada

<https://www.youtube.com/watch?v=Rpxg0e6j1Ls>

— Dibuixa un gafarró en un manillar de bicicleta:

— Assenyala la metàfora d'aquestes tres figures retòriques:

- Les canyes xiulen al canyar.
- La vida és una *mountain bike*.
- L'orxata és verda en el xufar.

Classifica els dos elements i explica el sentit de la metàfora.

A:

B:

.....

.....

— En aquesta estrofa tenim algunes figures retòriques més:

*Vaig fent aus volant dient
me'n vaig fent aus, volant dient...
Mai no deixes de ring, ring, ring, ring, ring, ring, pedalejar.*

Eixiu al pati de l'escola i mentre escolteu la cançó camineu

■ Com una au

Agró

Garsa

Gafarró

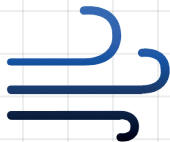

Paó

- Com si anàreu...
  - pedalant sobre una bicicleta
  - en un avió
  - en un cotxe

- Com si el terra...
  - fora de pedres
  - fora de fang
  - asfalt molt calent

- Com si anàreu...

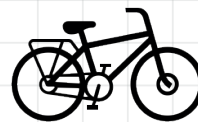
hi haguera molt de vent... un huracà!

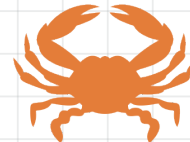
anàreu a contracorrent en el riu.

si volàreu.

anàreu en la bicicleta "fent aus".

anàreu cap arrere com un carranc.

— Tanca els ulls, respira i pensa una estona. Després, contesta:

- Si jo fora una au, un ocell, seria _____
- Si fora una flor, seria _____
- Si fora un instrument musical, seria _____
- Si fora un gust, seria _____

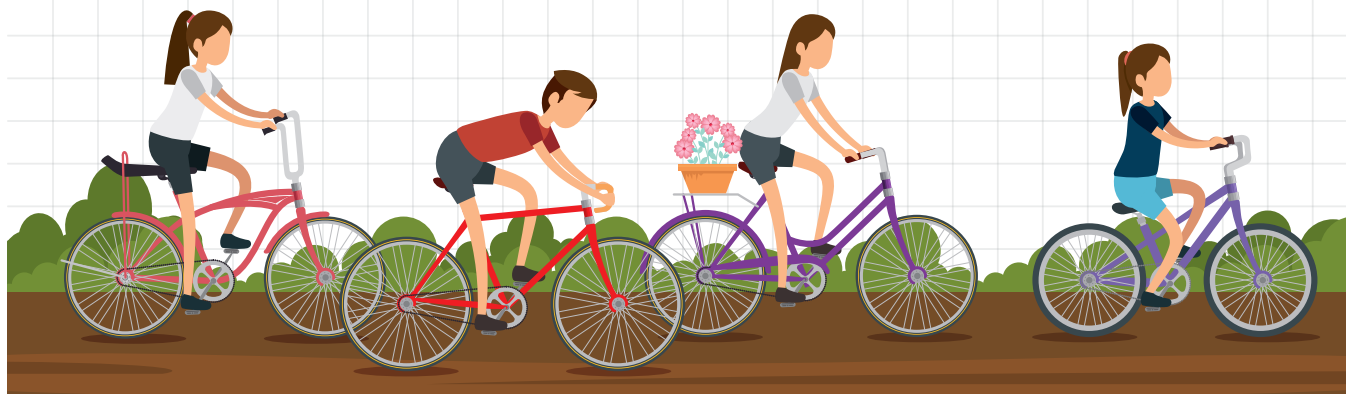
La cançó diu: "la vida és una *mountain bike*". Escribeu tu:

- Si la vida fora un animal, seria...
- Si fora una flor...
- Si fora un menja...
- Si fora un paisatge...
- Si fora un mitjà de transport...

— Escriviu per parelles un poema amb les respostes que trobeu més curioses, divertides o sentimentals. Per exemple, pot començar:

- Jo, una oroneta; tu, un gafarró.
- Jo, el clavell; tu, el gesmil
- La vida, un gelat de vainilla.
- I recordeu posar un títol al vostre poema!

APROFUNDIM

1. La bicicleta

Les Nacions Unides han creat 17 objectius de desenvolupament sostenible (ODS). El número 11 parla de ciutats i comunitats sostenibles.

Aconseguir que les ciutats i els assentaments humans siguen inclusius, segurs, resilents i sostenibles.

La utilització de la bicicleta és un dels elements que ajuda a no contaminar. Però la bicicleta va més allà: és bona per a l'activitat física de les persones i et fa sentir més autònom i més lliure.

Et proposem fer una observació per a esbrinar com és la ciutat on vius, més concretament el camí que utilitzes per a anar a l'escola. Fes de detectiu o detectiva i ompli aquest qüestionari:

Objecte	On està?	Per a què serveix?	Quina sensació em produeix?
Un contenidor	En la vorera	Per a tirar-hi el vidre	Fàstic

Altres dies porta una llibreta i escriu les coses que et trobes pel camí fins a l'escola. Pots anotar què sents, el lloc i quina sensació et produeix: pardalets, els claxons dels cotxes, sorolls de patinets... Un altre dia dedica't a mirar la gent que t'hi trobes: com són, com caminen... Ja te'ls havies trobat? Fan el mateix itinerari que tu? Et creues amb ells?

Per a acabar, fes un croquis del teu camí de casa fins a l'escola.

2. La xufa

Busca informació sobre la xufa. Aquests vídeos del Baba Club sobre l'elaboració de l'orxata i el cultiu de la xufa et poden servir d'ajuda. Busca informació sobre la xufa. Aquests vídeos del Baba Club sobre [l'elaboració de l'orxata](#) i [el cultiu de la xufa](#) et poden servir d'ajuda.

Fes un dossier en què escrigues el que has descobert sobre la xufa seguint aquest guió: pots afegir-hi dibuixos, fotos... Pots utilitzar una llibreta xicoteta, fulls blancs grapats o una carpeta.

■ Què és la xufa?

- Història de la xufa. Els orígens de la xufa.
- Quines propietats té aquest aliment?

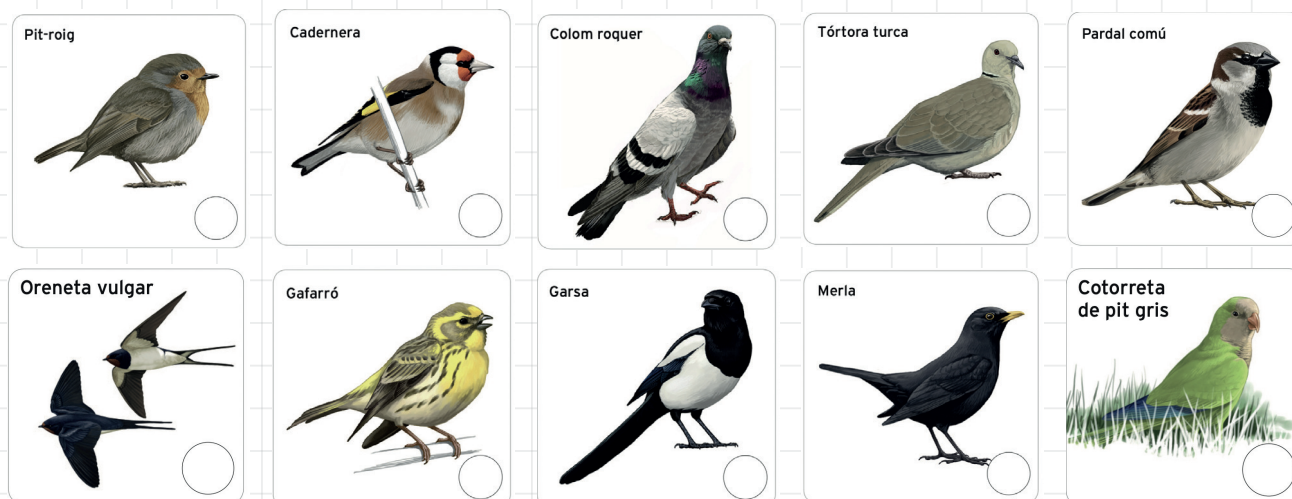
- On es cultiva?
  - Territori de cultiu de la xufa.
  - Denominació d'Origen Xufa de València.

- Com és el procés fins que es seca?

- Què podem fer després amb aquest tubercle?

- De quina manera es pot prendre la xufa?
  - Hi ha diverses possibilitats. Esbrina-les i explica-les.
  - Llegenda de l'origen de la paraula *orxata* i Jaume I

- Recepta amb la xufa com a ingredient principal.

Per a acabar, podeu fer un eixida cultural pel món de l'orxata amb l'escola o amb la família i fer-ne un reportatge fotogràfic. Visiteu Alboraià: els camps de xufa, un sequer (és el lloc on sequen les xufes) i acabeu bevent una orxata fresqueta. I si ho feu amb bicicleta pel carril bici que recorre l'horta, molt millor!

CREEM

Els ocells a l'hivern

Has vist alguns d'aquests ocells prop de ta casa? Al parc o al pati de l'escola?

(imatges de Ocells de jardí https://ornitologia.org/ca/fitxa_jardins.pdf
<https://www.biologueando.com/ca/10-aus-urbanes-que-has-de-coneixer/>)

Encara que a vegades no les observem, la majoria d'aquestes aus viuen prop de nosaltres, tant si vivim al camp com si ho fem a la ciutat. Algunes són tan menudes que no les podem distingir de les fulles dels arbres, altres fan tant de soroll que ens ensordeixen o no tenen gens de vergonya de menjar-se les engrunetes dels nostres berenars.

En algunes ciutats s'han arribat a distingir fins a 80 ocells diferents!

Durant la primavera i l'estiu, la majoria d'aquests animalets s'alimenten d'insectes -ja ho sabeu, són la millor defensa contra els molestos mosquits! Però quan arriba l'hivern, no tenen més remei que canviar la dieta i mengen llavors o fruits que troben pels jardins o els parcs. A l'hivern, també arriben a casa nostra ocells que viuen en països més freds per a trobar millors temperatures.

Per això és una bona idea posar menjadores per a ocells. Els oferim aliment i ens permet observar les espècies que tenim al voltant.

Us proposem de construir una menjadora senzilla, tot i que n'hi ha de diversos tipus i materials. La nostra la podran fer servir els ocells granívors, com ara les cadernerres, els pinsans i, per descomptat!, els nostres gafarrons. A més, servirà per a reciclar i reutilitzar alguna botella de plàstic que tingueu per casa.

Necessitareu:

- Una botella de plàstic d'1,5 o 2 litres.
- Dues culleres de fusta de mànec llarg.
- Cordill.
- Tisores.

Instruccions:

1. Feu un forat al tap i passeu-li un tros de cordill per a penjar la botella. Cal que feu un nus ben gran a la part de dins del tap.
2. Feu un altre forat en algun punt de la meitat inferior de la botella pel qual puga passar el mànec d'una de les culleres. Tot seguit, en feu un altre just davant, però un poc més alt. D'aquesta manera, la cullera travessarà la botella fins que la part ampla faça topall i quede una mica inclinada.
3. Amplieu el forat que correspon a la part ampla amb un tall vertical per tal que les llavors puguin caure i dipositar-se a la concavitat de la cullera de fusta. Calculeu bé la mida i forma dels forats perquè deixin caure el gra a mesura que els ocells els mengen.
4. Feu el mateix per a la segona cullera procurant que quede situada perpendicularment a la primera.

Ara només queda omplir de llavors xicotetes —negrelló, mill o cànem— com les que mengen els canaris. Col·loqueu-les en un lloc tranquil i arrecerat, i observeu els invitats!

Si voleu més informació o altres tipus de fer menjadores, podeu informar-vos:

[Guia de menjadors per a ocells](#)

[How to make a Bird Feeder from a Plastic Bottle](#)

[Estima la natura](#)

[Biologueando: Com fer una menjadora d'ocells](#)

Alerta amb:

Les finestres o vidrieres. Les aus poden xocar contra els vidres.

La menjadora ha d'estar protegida de la pluja i del vent fort.

Vigileu que no s'hi puguin enfilegar gats o altres animals.

ESTIREM EL FIL

- Les màquines són aquells objectes que s'han anat inventant i han fet que les societats es desenvoluparen i foren capaces de fer treballs de manera més fàcil. Les màquines han ajudat els homes i les dones en el seu treball quotidià.

El primer invent que va revolucionar les antigues societats va ser la roda. La roda és el primer element d'una màquina.

Les màquines es divideixen en màquines simples i compostes. La bicicleta és una màquina composta

Ací tens un esquema de màquines simples i compostes.

Les màquines poden ser					
Màquines simples			Màquines compostes		
Tenen poques peces			Tenen moltes peces		
Utilitzen la nostra força			Necessiten energia		
roda	tisores	pala	bicicleta	ordinador	batedora
					

- Fes una llista amb:
- 5 màquines que tinguen rodes
  - 2 objectes que utilitzen la politja
  - 5 objectes que utilitzem fent palanca.

Pensa que a casa n'hi ha moltes: ferramentes, materials de cuina...

- Investiga quin fou l'origen de la bicicleta i la seua evolució fins a l'actualitat.

- Fes una presentació digital (ppt) amb l'explicació de la història de la bicicleta. Si ho prefereixes, pots preparar un mural amb cartolina i fotos. Després, fes l'exposició oral a la resta de la classe.
- Explica què és la bicicleta.
  - De quin material pot estar composta.
  - Fes el fil del temps del desenvolupament d'aquest gran invent.
  - Busca les màquines que tenen rodes com un dels seus components.

- Dissenya i "fabrica" una màquina. Pots fer una màquina ja existent o inventar-la. Si és un objecte nou, explica per a què serveix.
- Pots utilitzar material de reciclatge, legos, etc.
  - Feu una posada en comú amb totes les màquines, exposeu-les a l'aula.